

כמה מענייני חג השבועות

מכון "תורת ארם צובה"

כל הזכויות שמורות

ccc111@netvision.net.il

- א. שבועות אינו חל אלא בימים אבד"ו, וסימנך "אבדו גוים מארצו" על שלא קבלו את התורה [קמח סולת בשם יסוד התשובה, ועי' במל"ח סי' ח' אות לה]. ובזמנינו שנוהגים על פי הלוח שנתקן ע"י הלל, תמיד חל בו בסיון^א.
- ב. יטבול בג' ימים קודם שבועות בכל יום ויקיים מצות פרישה מלבד טבילת מצוה ויטבול למחרת בבוקר [מועד לכל חי סי' ח' אות ה'].
- ג. ערב שבועות יפריש צ"א פרושות, וישלים עד שיעור ב"פ ב"ן, ויתנם לת"ח עני וענו. ויש בזה תיקון לעון אדה"ר, עון העגל, פגם הברית והוא סגולה לחשוכי בנים ומקרב הגאולה [מועד לכל חי סי' ח' אות ו' וע"ש אות ו'].
- ד. בערב שבועות יסתפר, ודוקא באותו היום [מועד לכל חי סי' ח' אות ט' בשם חסד לאברהם אזולאי כ"י], אך אם חל שבועות ביום ראשון יסתפר בערב שבת [שם בשם כף אחת סי' כב].
- ה. יעשו לחם ארוך ולו ארבעה ראשים. לרמוז על התורה הנקראת לחם דארוכה מארץ מידה, ובה פרד"ס [מועד לכל חי סי' ח' אות י'].
- ו. יקשטו בית הכנסת בעשבים ממיני הבשמים [עי' מור"ם דכתב מנהג זה בהגה סי' תצד], וכתב בברכ"י [סק"ו] סמך למנהג זה ממ"ש במדרש תלפיות שהמן אמר לאחשורוש שמנהג ישראל לשטוח עשבים בעצרת

^א כתב הריב"ש סי' צו דלא תלה הכתוב חג השבועות ביום מתן תורה אלא ביום נ' לעומר, אלא שבוה"ז שאנו יודעים בקיבועא דירחא, ולעולם ניסן מלא ואייר חסר, כלים נ' יום לעומר ביום ו' סיון שנתנה בו תורה, ולכך מזכירים בתפלה זמן מתן תורתנו. ועי' מג"א סי' תצד סק"א דהקשה דקי"ל כר' יוסי דאמר בז' בסיון ניתנה תורה דקי"ל ביו"ד ס"ס קצו דבעינן לפרוש ו' עונות, ולדין שבועות חל תמיד בו' סיון, ותיריך דמנהגנו עפ"ד הרמב"ם דבעינן רק ג' עונות, וע"ע חזו"ע יו"ט עמ' דש בהערה דהביא דעכ"פ מו' ימי בראשית היה יום ו' סיון מיועד לקבלת התורה אך משה הוסיף יום אחד מדעתו. וע"ע שו"ת מנחת יצחק ח"ז סי' לו. ותלה הכתוב יום חג השבועות בספירה בשונה משאר המועדות וכתב במדרש אגדה והבי"ד בשבלי הלקט סי' רלו דכאשר נתבשרו ישראל לצאת ממצרים נתבשרו שעתידים לקבל את התורה לסוף חמישים יום ליציאתם, שנא' "בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלהים על ההר הזה", ונ' תירה של "תעבדון" במקום "תעבדו", לרמוז שמקץ נ' יום לצאתם מארץ מצרים מרוב חיבתם לתורה היו מונים בכל יום ויום הנה עבר יום אחד, הנה עברו יומיים, דהיה נראה בעינים זמן ארוך מתוך חיבתם הגדולה לתורה, והיו מצפים ומיחלים לקבלת התורה, ולכך קבעו את חג השבועות ע"פ ספירת הימים, וכן הביא בשו"ת הרשב"א ח"ג סי' רפד ובר"ן סוף פסחים. ועוד כתב בשבלי הלקט בשם ר"י החסיד, דבהיות וימים אלו ימי קציר חיטים הם והחקלאים נמצאים בשדות, ואין מי שיאמר להם אם אייר מלא או חסר לכך אמרה תורה תספרו חמישים יום, ואז מקרא קודש יהיה לכם, וכ"כ ברוקח סי' רצד ועי' בוה"ק ח"ג דף צו ע"ב.

[ועי' תוס' ע"ז לג: וש"ת נוב"ת יו"ד סי' קסא]. ואף דכתב החיי אדם בשם הגר"א לבטל מנהג זה מפני שעכשיו הגויים מעמידים ענפי אילנות בימי חגיהם, ויש בזה משום בחוקותיהם לא תלכו, אך כתב בחזו"ע יו"ט [עמ' שין] ליישב המנהג עפ"מ ש"כ מרן הב"י [יו"ד סי' קעח] בשם מהר"י קולון דלא שייך בחוקותיהם לא תלכו אלא במנהג עכו"ם שהוא דרך חוק בלי טעם, או דבר ששייך בו פריצת דרך הצניעות והענוה ונהגו בו העכו"ם, הא בלאו הכי יש לקיים המנהג, וכן פסק מור"ם בהגה שם, והגר"א אזיל לשיטתיה דפליגי בהכי ביו"ד שם [ועי' שו"ת יבי"א ח"ג יו"ד סי' כד וכה]. וכתב בבאר היטב דהן מיני שושנים, והטעם לזה הוא מהא דאיתא [שבת פח] דעל כל דיבור נתמלא העולם כולו בשמים [מל"ח שם אות לג בשם קמח סולת ונתן בזה עוד כמה רמזים]. ולכך יש להזהר שלא להריח באמצע התפלה מהשושנים במקום שאינו יכול להפסיק ולברך, וכן השמש לא יסתובב לחלק השושנים באמצע התפלה דגורם בלבול, אלא השמש שאינו מכריז המצוות יסתובב בשעת ההכרזה לחלק השושנים, והמנהג שמסתובבים עם צלוחית של מי ורדים בביהכ"נ לעורר הישנים בתוך התפלה, העדרו טוב ממציאיותו.

- ז. יש אומרים דיש להמתין עד שיהא לילה ודאי, דבעינן תמימות, ובמקום הצורך אין להחמיר בזה.²
- ח. דין הדלקת נרות בשבועות הוא כשאר יו"ט, ואין חשש לתמימות בהדלקת נרות, דלדין אין קבלת יו"ט בהדלקה. מנהג ארץ ישראל לברך על הדלקת נר יום טוב.
- ט. יש לאכול כזית פת בסעודה בלילה וביום [ועי' שו"ת יח"ד ח"ד סי' לו בהערה, והעלה שם דאפשר לאכול את הכזית עם ליפתן וכיו"ב וע"ע בחזו"ע יו"ט עמ' שז דהביא דאם שכח יעלה ויבוא אינו חוזר, ואכמ"ל].
- י. מנהג טוב לאכול חמץ ומצה בשבועות [מל"ח סי' ח' אות יא. וכ"כ בלב דוד פל"א דכתב לאכול מצה בשבועות].
- יא. יקרא על השלחן מאמר הזוה"ק בפרשת יתרו בחודש השלישי דשליט ביה אורחא"ל עד תורה נביאים וכתובים וכולא חד, וביום השני יקרא מהני עשר אמירין עד יברך את עמו בשלום [מל"ח שם אות לט].
- יב. ליל א' דשבועות אסור בזיווג אם לא שהוא טבילת מצוה [מל"ח סי' ח' אות כד ואחרונים, יעו"ש].
- יג. כתב במועד לכל חי [סי' ח' אות טז] מי שאינו ישן בליל שבועות, סימן טוב הוא שלא יישן מזול, וישלים שנתו וזוכה לבנים ובני ת"ח, ועושה תיקון לשכינה ומתקן פגם הראות, ועוד הביא שם משמחת הרגל דכתב בשם האר"י דהוראת חיי האדם היא בזו הלילה, ולכך יודרו מאד ככל יכלתו, [ועי' מל"ח שם אות יז]. וכן היה המנהג בכל תפוצות ישראל, להיות נעורים בליל חג השבועות ולעוסק בתורה, עד עלות השחר. וכן איתא בזה"ק פרשת אמור דף צח ע"א חסידים הראשונים לא היו ישנים בלילה הזה והיו עוסקים בתורה, ואומרים בואו לנחול מורשה קדושה לנו ולבנינו בשני העולמות. ועוד איתא בהקדמת הזה"ק דף ח' ע"א דכל אלו שמתקנים התיקון בלילה הזאת ושמחים בו, כולם יהיו רשומים וכתובים בספר הזכרונות והקב"ה מברך אותם בשבעים ברכות וכותרים של עולם העליון, ועי' בשל"ה ח"ב מס' שבועות דף מח ע"א שהביא מעשה הב"י. ואיתא בפרקי דרבי אליעזר [פמ"א וכן בש"ש רבה פ"א סי' נו] דנהגו כן לפי שבזמן קבלת התורה ישנו בני" כל הלילה, והוצרך הקב"ה להעירם משנתם ע"י קולות וברקים³. וכתב בחזו"ע הל' יו"ט [עמ' שי] דאיש על העדה יעמוד על המשמר שיהיה סדר הלימוד כהלכה, ואשר יוציאם ואשר יביאם, ולבל יתאספו לשוחח בדברים בטלים, שיצא שכרם בהפסדם. וכמ"ש באוצר המכתבים להרה"ג ר' יוסף משאש [סי' אלף ומ']. ולא כאלה חלק יעקב, שכולם אהובים, מנדדים שינה מעיניהם לעשות רצון קוניהם, ולומדים בקדושה ובטהרה, ומקבלים עליהם עול תורה בשמחה ואהבה, אשרי העם שככה לו אשרי הכם שה' אלהיו. וכ"כ במל"ח [סי' ח' אות כ'] דיוהר שלא ידבר שיחת חולין בכל הלילה. ואף אם הדבר הכרחי ידבר רק בלשון הקודש, והשח בלילה זה נאה לו השינה והנאה לעולם [ועי' שמחת הרגל ח"ב דף ג' ע"ב].

² עי' קיצור של"ה דהביא מנהג זה להמתין ועי' מל"ח סי' ח' אות כג וכן בשו"ת יח"ד ח"ו סי' ל' וחזר ע"ד בחזו"ע יו"ט עמ' שז דבמקום הצורך אין לחוש לכך.

³ ודלא כאבן עזרא שכתב בשמות י"ט א' דאולי לא היה אדם בהם בלילה וכן לא שת ליבו לדברי המדרש בשו"ת שרגא המאיר ח"ב סי' קב אות לד דהב"ד האבן עזרא בתור טעם למנהג זה, ואינו. וע"ע בשו"ת לב חיים ח"ב סי' קפ, מל"ח סי' ח' אות טו"ב, יפה ללב ח"ב סי' תצד סק"ב

יד. הדבר הנכון ללמוד בליל שבועות הוא התיקון הנדפס בספר "קריאי מועד". עי' שער הכוונות דף פט ע"א והסתמך על התיקון הנ"ל [וכן בספר יוסף אומץ סי' תתנב]. והמיקל ללמוד לימודים אחרים יש לו על מה שיסמוך, ועי' בזה בשו"ת יחו"ד ח"ג סי' לב ובהליכות עולם פרשת במדבר אות ג' וחזר בזה בחזו"ע יו"ט עמ' שי. אך ע"פ הקבלה אין ללמוד משניות בזה הלילה וכתב בזה הרב חיד"א בספר לב דוד [פל"א] בשם טור ברקת ושכן פשט המנהג בירושלים וחברון [וכ"כ בספרו לדוד אמת בתורת השלמים סי' כא], ואף דמרון וסיעתו עסקו בלימוד משנה, מ"מ התפשט המנהג כדברי החיד"א דאין ללמוד משניות בזה הלילה [וכ"כ בבא"ח במדבר ד'], וכתב במל"ח [סי' ח' אות יב] סדר הלימוד בלילה דע"פ הנראה בזה"ק [בהקדמה ה.]. יש ללמוד תנ"ך, מדרש רבה ומשה עלה אל האלקים, ואנכי ה' אלוך, וגמרא פרק ר"ע ושאר מאמרים של מדרש שהם רשות, ואח"כ אדרת נשא שהוא ברזי דחכמתא, ועש"ע. וע"ש אות יג דכתב בשם מהר"ח הכהן דהציווי להגות בתורה שבע"פ בדרשות דקראי וברזי דאורייתא, אך לא לשנות במשנה שהיא סוד שפחה דמטרוניתא, דבלילה זה הוא תיקון המטרוניתא ואין מקום השפחה במקום גבירתה. והקשה הגר"ח פ"ממעשה דמרון וצ"ל, יעו"ש. ומש"כ שם שאומרים קדיש לאחר תיקון חצות, תמוהים דבריו דבליל יו"ט לא אומרים אף תיקון לאה⁷.

טו. מי שאינו יכול להתפלל כראוי מחמת עייפות, מוטב שישן מעט בלילה [מל"ח סי' ח' אות כא וערוך השלחן ועו'].

טז. העוסק בחכמת האמת בשבועות רואה סימן יפה בלימודו [כף אחת ס"ס כב] וכתב במל"ח [סי' ח' אות טו] דודאי דלדור יתום כזה דאין אתנו יודע בסתרי תורה אהני לן לימוד האדרא רבה קדישא דקריאתה זוהי הללא הגם שרינו מביין כמש"כ בשער הגלגולים ח"ב.

יז. ישתדל לחדש חידו"ת בחג הקדוש הזה. והוא סימנא טבא לכל השנה, ואם לא זכה לחדש, לכה"פ ילמד או ישמע איזה חידוש אשר לאידעו מקודם [כף אחת סי' כב אות ח' וכן במל"ח שם אות לד].

יח. קודם האדרא יאמר פתח אליהו [מל"ח סי' ח' אות יח], וכתב שם דאשרי האומר האדרא מעומד, והכל לפי כחו של האדם, ושלא יהיה צד יוהרא.

יט. באשמורת הבוקר יחלקו התהלים בין היחידים [כף אחת סי' כב אות ג' ומל"ח סי' ח' אות יט ועי' בספר יוסף בסדר בתפלה לסוף הלילה].

כ. המהדרין טובלין באשמורת, ואם לאו יעשה טבילת ידיים [עי' מל"ח סי' ח' אות כה].

כא. יאמרו הק"ש בקול רם בדקדוקיה ובטעמיה ובכונה גדולה. בכדי לעורר את העם, וכן מפני שבק"ש רמוז עשרת הדברות [מל"ח סי' ח' אות כה].

כב. אין לעמוד בקריאת עשרת הדברות.

כג. ילמד האזהרות עם הפרושים וכן מנין המצות [עי' מל"ח שם אות ל' ושמחת הרגל ח"ב בלימודי ה'].

כד. לימוד תהלים בשבועות יעלה לרצון. דביום זה נח נפשיה דדוד מלך ישראל והוא הלולא דיליה, מחב"ר [אות רכז] ומל"ח שם אות לא.

כה. יקרא מגלת רות בשבועות. וכתב כמה טעמים לזה מהרח"פ ברוח חיים סי' תצד. [ועי' ביוסף תהלות מזמור מ' ליבוביץ דף לו ע"א].

כו. נוהגים לאכול בשבועות חלב ואח"כ בשר, וכתב מהרח"פ במל"ח [שם אות מ'] דהוא כדי להורות דאנו מבדילים והמלאכים לא הבדילו, ולכך לא זכו לתורה וזכינו אנחנו, ועוד הביא מהרח"פ דהוה כו' נקיים, ודם נעכר ונעשה חלב וכן משום דבש וחלב תחת לשונך, וכתב בעמודי שמים [דף סה ע"א] דר"ת "מנחה חדשה לה' בשבועותיכם" הוא מחל"ב [ועי' כל בו, פר"ח, חק יוסף, שלחן גבוה ובאה"ט]. ובמחצה"ש כתב זכר לב' הלחם דהיינו לחם לחלב ולחם לבשר.

כז. אכילת בשר ביום זה עדיפה [עי' עמודי שמים, הב"ד במל"ח שם אות מ'].

⁷ והעיר ע"ז בשו"ת יבי"א ח"ט בהערותיו על הספר מועד לכל חי וחזר להעיר בחזו"ע יו"א עמ' שיא ונ"ל כוונתו דבתיקון לאחר חצות יאמרו קדיש.

- כח. התורם ס"ת לבית הכנסת בשבועות, כאילו הקריב מנחה חדשה לה' בזמנה [עי' ברכ"י סי' תצ"ד בשם עוללות אפרים ומל"ח שם אות לז].
- כט. בחו"ל, ליל שני ויומו כיום ולילה ראשון. והמעשה במרן הקדוש היה בלילה השני [ועי' מל"ח שם אות מב].
- ל. אסרו חג דשבועות, גדול משאר אסרו חג של מועדים אחרים, והיה ראוי שתאסר בו מלאכה [עי' ברכ"י סי' תצד ובמורה באצבע, עקרי הד"ט סי' כב אות סב ומל"ח שם אות מג].